

ІНФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ СПІЛЬНОТИ ПРЕДСТАВНИКАМИ УНДО ПРО ГОЛОДОМОР В УКРАЇНІ 1932–1933 рр.

На початку 1930-х рр. в політиці Радянського Союзу, до складу якого входила Наддніпрянська Україна, посилювалися протиукраїнські тенденції. Соціалістична індустріалізація промисловості, колективізація сільського господарства і культурна революція, що супроводжувалися масовими репресіями, викликали масу протестів західноукраїнської громадськості до нелюдських дійств комуністичної влади в Наддніпрянській Україні.

В результаті насильної колективізації та розкуркулювання наприкінці літа 1932 р. в радянській Україні розпочався голод, який досяг апогею до весни та завершився на початку літа 1933 р. Саме за цей період в Україні загинули мільйони людей. Трагедія Наддніпрянщини болем відгукнулася у серцях мільйонів єдинокровних братів за Збручем, зокрема і західноукраїнських політичних партій, серед них – однієї з найвпливовіших – Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО) (1925–1939).

Відомості про голод у Наддніпрянщині надходили в Західну Україну вже протягом 1932 р. На початку 1933 р. в західноукраїнській пресі все більше з'являлося повідомлень про масовий мор людей в Українській соціалістичній радянській республіці (УСРР). Найбільше інформації містилося на сторінках двох впливових західноукраїнських часописів – „Діло” – неофіційний орган УНДО і „Новий час” – орган радикальної фракції УНДО, очолюваної Д. Паліївим, а також у газетах „Нова зоря”, „Мета” та інші.

Більшовицька політика щодо українців викликала могутню хвилю протесту серед української громадськості в Польщі. Суцільне винищення українства мобілізувало громадські та політичні сили західноукраїнського суспільства на захист нації. В липні 1933 р. з ініціативи ЦК УНДО у Львові було утворено Громадський комітет рятунку України (ГКРУ), очолений головою УНДО

Д. Левицьким. Керівництво ГКРУ здійснював діловий комітет у складі лідерів партії В. Мудрого, З. Пеленського, М. Рудницької, В. Кузьмовича, о. М. Блозовського та В. Целевича. Головна мета діяльності Комітету полягала у проведенні „допомогової акції” для наддніпрянців, організації разом з духовенством дня жалоби, повітових протестаційних віч та зборі пожертв для голодуючих [2 3, 1]. З ініціативи УНДО та за підтримки Греко-католицького єпископату Галичини ГКРУ оголосив 29 жовтня 1933 р. Днем національної жалоби і протесту з приводу голоду в радянській Україні [3, 1].

Українська громадськість Польщі доклала чимало зусиль для інформування міжнародної спільноти про реальну ситуацію в УСРР. Прорвавши завісу мовчання навколо голоду в Україні на міжнародній арені, викривши в очах цивілізованого світу справжніх винуватців трагедії, національно-демократичні сили Західної України сподівались тим самим вплинути на політику більшовицького режиму щодо українського народу, спричинитись до безпосередньої чи опосередкованої допомоги голодуючим в Україні.

Першою нагодою для цього став ІХ Конгрес національних меншин, що відбувся 16-19 вересня 1933 р. у Берні, в якому взяли участь представники 24 національних меншин з 10 європейських країн. Українців Польщі представляли члени УНДО, депутати польського сейму і діячі львівського ГКРУ – М. Рудницька та З. Пеленський [8, 595, 597]. На засіданні конгресу М. Рудницька засудила більшовицьку політику в УСРР, метою якої є „фізичне винищення українського народу”. Від імені українців Польщі та Румунії вона висунула декларацію-протест проти переслідування „червоною Москвою” українського народу в радянській Україні та закликала весь культурний світ до міжнародної організації допомогової акції. Генеральний секретар конгресу запропонував прийняти спеціальну резолюцію, в якій наголошувалося, що конгрес зробить усе можливе, щоби підтримати цю акцію [4, 4].

У Берні М. Рудницька й З. Пеленський від імені ГКРУ передали

президентів Ліги Націй (ЛН) меморіал про голод в Україні, прохаючи розглянути цю справу на засіданні ради Ліги Націй. У меморіалі висловлювалось сподівання, що ЛН вплине на радянський уряд, щоби той не чинив перешкод міжнародним гуманітарним організаціям у справі допомоги голодуючим. Проте рада ЛН передала цю справу Міжнародному Червоному Хресту, який, не бажаючи наражатися на обвинувачення більшовиків, запропонував лише посередництво при переказуванні індивідуальної допомоги [5, 137].

Напередодні вступу СРСР до Ліги Націй, 2 вересня 1934 р., львівський ГКРУ надіслав листа до ЛН, в якому від імені голодуючих прохав поставити радянському уряду вимогу відкинути „голодову політику” та прийняти міжнародну гуманітарну допомогу. На Х Конгресі національностей 5 вересня 1934 р. було прийнято резолюцію, в якій наголошувалося, що у зв’язку зі вступом СРСР до Ліги Націй потрібно домагатися від нього прийняття міжнародної допомоги. Від імені української меншини виступала М. Рудницька, яка гостро протестувала проти вступу більшовицької держави до ЛН і наголошувала, що її національна політика є яскравим запереченням і порушенням принципів Ліги Націй і називала приниженням для людства – „засісти за одним столом із убивцями” [5, 138].

Хоча спроба надати реальну допомогу голодуючим в Україні зазнала невдачі, однак сам факт розгляду цієї справи в Лізі Націй був великою морально-політичною перемогою західноукраїнських національно-демократичних сил. М. Рудницька писала: „Чи це не великий успіх, що справу голоду в Сове́тах було поставлено на жене́вському терені виключно в площині української справи, та що ми примусили Раду Союзу Народів присвятити бодай одно засідання трагедії України? Хто знає режисерів і куліси жене́вського театру, цей оцінить як слід українську перемогу. Білянс [*баланс*. – Авт.] рятівної акції вчить нас одного, чого може доконати збірне зусилля українського громадянства, коли до праці стають усі без різниці політичних поглядів і без огляду на партійні противенства” [6, с. 7].

На жаль протести УНДО та інших українських політичних партій та організацій Польщі пройшли майже непоміченими для неукраїнців. Допомогова акція українців Польщі не знайшла розуміння в польському суспільстві. Польща, інші європейські країни й США намагалися мати з СРСР хороші економічні і політичні стосунки. Це й було головною причиною того, що жоден уряд не спромігся бодай на критику сталінської політики в Україні.

Під впливом протиукраїнського терору в радянській Україні протягом 1933–1934 рр. у Галичині та на Волині майже зникло радянофільство. Один з лідерів УНДО С. Баран писав, що “причинилися до цього відгуки нелюдських стонів катованих жертв мільйонів нашого селянства, що від часу до часу передираються до нас понад густий більшовицький кордон” [1, 1]. Однак в час великої трагедії наддніпрянських українців населення західноукраїнських земель не було байдужим до долі своїх єдинокровних братів і сестер. Під керівництвом найвпливовішої політичної партії регіону – УНДО – було здійснено цілу низку заходів з метою моральної підтримки та матеріальної допомоги голодуючим в радянській Україні. Усе це стало черговим проявом боротьби західних українців за соборність рідного народу, його краще майбутнє.

1. Баран С. З нашої трагедії за Збручем / Степан Баран // Діло. – 1933. – 21 травня. – С.1.
2. Діло, 1933, 28 липня. – С.2-3.
3. Діло, 1933, 12 жовтня. – С.1.
4. Діло, 1933, 22 вересня. – С.3-4.
5. Кушнеж Р. Участь української громадськості Польщі в допомогових та протестаційних акціях проти голодомору в Україні / Роберт Кушнеж // Український історичний журнал. – 2005. – №2. – С.131-141.
6. Рудницька М. Акція рятунку голодної України на міжнародному терені / Мілена Рудницька // Діло. – 1934. – 5 січня. – С.5.

7. Рудницька М. Акція рятунку голодної України на міжнародному терені / Мілена Рудницька // Діло. – 1934. – 7 січня . – С.7.
8. Paprocki S. IX Kongres Mniejszości Narodowych / S. Paprocki // Sprawy Narodowościowe. – 1933. №5. – S.595-597.